РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА - REPUBLIKA E MAQEDONISË SË VERIUT
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ
MINISTRIA E MJEDISIT JETËSOR DHE PLANIFIKIMIT HAPËSINOR
Бр.-Nr. 10-2834/2
24-08-2026 20 год.-viti
СКОПЈЕ - SHKUP

Податоци за органот кој го изработува планскиот документ	
Назив на планскиот документ	Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година
Орган надлежен за изработка на планскиот документ	Министерство за животна средина и просторно планирање
Орган надлежен за донесување на планскиот документ	Влада на Република Северна Македонија

Податоци за изработувачот на планскиот документ	
Име на лицето овластено за подготвување на планскиот документ	Тим на ЕУ IPA Проект "Поддршка во спроведувањето на Директивите за квалитет на воздухот" за потребите на Македонскиот информативен центар за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање Анета Стефановска, раководител на Одделение за мониторинг на квалитет на амбиентен воздух, Македонскиот информативен центар за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање Александра Несторовска-Крстеска, Советник за собирање, обработка,анализа и презентација на податоци за емисии во воздух, Македонскиот информативен центар за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање
Назив на работното место	Раководител на Одделение за мониторинг на квалитет на амбиентен воздух Советник за собирање, обработка,анализа и презентација на податоци за емисии во воздух
Контакт податоци на лицето	a.stefanovska@moepp.gov.mk a.krsteska@moepp.gov.mk

Основни податоци за планскиот документ
Од што произлегува донесувањето на планскиот документ? (пр. законска обврска или друга одредба)
Националната програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година е подготвена како национален стратешки инструмент за прогресивно усогласување на Република Северна Македонија со Директивата (ЕУ) 2016/2284 за намалување на националните емисии на одредени атмосферски загадувачки супстанции (NEC Directive). Програмата е подготвена во согласност со член 6 од Директивата и ја следи структурата и заедничкиот формат утврдени со Одлуката за спроведување (ЕУ) 2018/1522, при што е усогласена и со важечката национална правна и институционална рамка за управување со квалитетот на воздухот. Република Северна Македонија, како земја кандидат за членство во ЕУ, сè уште нема формално усвоени правно обврзувачки национални обврски за намалување на емисиите (ERCs) за периодите 2020-2029 и од 2030 година натаму. Поради тоа, Програмата утврдува индикативни национални ERCs за SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$, врз основа на националниот инвентар на емисии, проекциите и сценаријата со постојни и дополнителни мерки. Програмата формално го опфаќа периодот 2027-2037 година како период на политики и имплементација. Квантитативните емисиони проекции се подготвени за 2025, 2030, 2035 и 2040 година, при што 2023 година е последна историска/baseline година, а 2005 година е референтна година за пресметување на процентуалните намалувања.
Дали се донесува нов плански документ или се вршат измени на постојниот?
Да ☒ **Не ☐**
Доколку се врши измена на постоечки плански документ наведете го називот на стариот плански документ и причините за негово изменување?
Се работи за нов национален плански документ и прва Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот подготвена според пристапот на Директивата (ЕУ) 2016/2284. Не се работи за формална измена на Националниот план за заштита на амбиентниот воздух; двата документи се посебни и комплементарни: Програмата е насочена кон националните емисии и обврските за нивно намалување, а Националниот план за заштита на амбиентниот воздух кон концентрациите и целите за квалитет на амбиентниот воздух.
Дали планскиот документ опфаќа област определена со член 65 став 2 од Законот за животна средина? Доколку одговорот е ДА наведете ја областа.
Да. Програмата има изразен меѓусекторски карактер и поставува рамка за политики и мерки во области релевантни во смисла на член 65 став 2 од Законот за животната средина, особено енергетика, индустрија, транспорт, земјоделство, управување со отпад и просторно/урбано планирање, како и за мерки во домаќинствата и греењето. Дел од овие мерки можат да создадат рамка за последователни планови, програми и проекти.

Дали планскиот документ е определен со уредбата за стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето. Доколку е определен наведете ја точката и алинејата под која е определен. (пр. член 3, точка 1, алинеја 5).

Да ☒ **Не ☐**	**Член: 3**	**Точка 20**	**Алинеја:**

Дали со планскиот документ се планира реализирање на проект што е предвиден со Уредбата за определување на проектите и критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапка за оцена на влијанието врз животната средина. Доколку одговорот е позитивен наведете за каков проект станува збор.

Да.

Имплементацијата на одделни политики и мерки од Програмата може да резултира со подготовка и реализација на поединечни програми и проекти, меѓу другото: замена на неефикасни уреди за греење и премин кон почисти системи; обновување на возниот парк и јавниот транспорт; инфраструктура за алтернативни горива и електрична мобилност; модернизација и контрола на емисиите кај големи и средни согорувачки постројки и други индустриски извори; како и технички интервенции поврзани со земјоделските мерки. Зависно од нивниот вид, големина, капацитет и локација, дел од овие проекти можат да бидат опфатени со Прилог I или Прилог II од Уредбата за определување на проектите и критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување постапка за оцена на влијанието врз животната средина. За таквите проекти ќе се спроведуваат соодветните законски постапки, без тоа да ја заменува оцената на стратешките, кумулативните и индиректните влијанија во рамките на оваа СОЖС.

Дали планскиот документ опфаќа користење на мала област од локално значење како што е определено со член 65 став 3 од Законот за животна средина. Доколку одговорот е ДА, наведете ја површината на областа и нејзиното значење.

НЕ.

Да се наведе целта на донесување на планскиот документ и да се опише клучната одлука која ќе се донесе.

Клучната одлука е утврдување на национална патека за намалување на емисиите на петте загадувачки супстанции опфатени со Директивата (ЕУ) 2016/2284 - SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ - преку индикативни национални обврски за намалување на емисиите, емисиони проекции и избор на политики и мерки за нивно постигнување.

За периодот од 2030 година натаму, Програмата предлага индикативни намалувања во однос на 2005 година од: NO_x 37%, SO_2 94%, NMVOC 32%, NH_3 32% и $PM_{2.5}$ 69%. Анализата покажува дека сценариото со постојни мерки (WEM) не е доволно за исполнување на сите предложени цели во 2030 година, додека избраното сценарио со дополнителни мерки (WAM/WAM1) обезбедува патека за нивно постигнување.

Програмата ги поврзува емисионите цели со мерки во енергетиката и индустријата, греењето во домаќинствата, транспортот и земјоделството, како и со поддржувачки мерки за мониторинг, моделирање, инвентари и проекции, инспекција, институционална

координација, финансирање и известување. Подобрувањето на квалитетот на амбиентниот воздух, јавното здравје, заштитата на екосистемите, климатските придобивки и енергетската сигурност се очекувани дополнителни придобивки од спроведувањето.
Предмет на планскиот документ (пр. транспорт, планирање на просторот и сл.)
Национална контрола и намалување на емисиите на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ преку утврдување индикативни обврски за намалување на емисиите, национални емисиони инвентари и проекции, WEM/WAM сценарија, избор и спроведување на политики и мерки во клучните емисиони сектори, како и воспоставување на институционални, финансиски, мониторинг, известувачки и верификациски аранжмани.
Периодот за донесување на планскиот документ.
Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година формално го опфаќа периодот 2027-2037 година. За потребите на емисионите проекции и проверката на долгорочната патека, Програмата користи и проекциски години 2025, 2030, 2035 и 2040.
Предвидено ревидирање на планскиот документ. Доколку е предвидено ревидирање, на колку години?
Програмата е замислена како динамичен плански инструмент што периодично се ажурира согласно новите инвентари, проекции, политики и технички сознанија. Во согласност со пристапот на Директивата (ЕУ) 2016/2284, NAPCP и поврзаните политики и мерки се ажурираат најмалку на секои четири години, а порано доколку инвентарите или проекциите укажат на неусогласеност или ризик од неисполнување на обврските. За Република Северна Македонија ова претставува рамка за прогресивно усогласување во процесот на пристапување кон ЕУ.
Простор или област опфатени со планскиот документ (пр. географска област, добро е да се прикачи мапа).
Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година се однесува на целата територија на Република Северна Македонија. Програмата идентификува приоритетни географски области и сектори, вклучително урбани центри со високи концентрации на $PM_{2.5}$, транспортни коридори со зголемени емисии на NO_x, индустриски и енергетски зони и клучни земјоделски подрачја што придонесуваат кон емисиите на NH_3.
Целите и/или предлог целите што треба да се постигнат со реализирањето на планскиот документ и дали истите се содржани во акт или документ.
Да☒ **Не☐**
Дали е приложена копија од целите?
Да☒ Не☐ Целите се дадени во Прилог 1 од овој СОЖС Формулар.
Резиме на влијанијата врз животната средина (Да се определи дали имплементацијата на планскиот документ ќе предизвика значително влијание врз животната средина, потребно е да ги пополните прашањата кои

следат подолу како водич за определување на значителното влијание на ефектите врз животната средина, а кои се во согласност со Уредбата за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето).

Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година обезбедува интегрирана национална рамка за намалување на емисиите на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ и за прогресивно усогласување со Директивата (ЕУ) 2016/2284. Програмата се заснова на националниот инвентар на емисии за периодот 1990-2023, анализа на клучните извори, индикативни обврски за намалување на емисиите и WEM/WAM емисиони сценарија.

Избраниот пакет дополнителни мерки е насочен кон греењето во домаќинствата, транспортот, индустријата и енергетиката, земјоделството и поддржувачки институционални и технички мерки. Програмата вклучува и моделирање на очекуваните придобивки за квалитетот на воздухот и изложеноста на населението, како и проценка на трошоците и придобивките.

Имплементацијата на Програмата се очекува да придонесе за:

- намалување на националните емисии на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ и постигнување на предложените индикативни ERCs;
- подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух и намалување на изложеноста на населението, особено на $PM_{2.5}$ и NO_2;
- намалување на здравствениот товар, вклучително предвремена смртност и морбидитет поврзани со загадувањето на воздухот;
- намалување на атмосферската депозиција и притисокот врз екосистемите, почвите, водите и биолошката разновидност;
- поттикнување на почисти технологии, енергетска ефикасност, декарбонизација, почисто греење и одржлив транспорт;
- зајакнување на инвентарите и проекциите, мониторингот, MRV системите, инспекцискиот надзор и меѓуинституционалната координација;
- дополнителни климатски и енергетски придобивки и понатамошно усогласување со правото на Европската Унија.

Потенцијалните влијанија врз животната средина од планскиот документ.

Веројатноста, времетраењето, фреквентноста и повратноста на влијанијата	Веројатноста и интензитетот на влијанијата ќе зависат од динамиката, обемот и ефикасноста на спроведувањето на мерките. Се очекува висока веројатност за значајни позитивни влијанија врз емисиите во воздухот, квалитетот на амбиентниот воздух, здравјето и екосистемите. Сепак, поради меѓусекторскиот карактер на мерките и можноста тие да иницираат инфраструктурни, технолошки и регулаторни промени, не може однапред да се исклучат индиректни, секундарни или локализирани негативни влијанија, вклучително пренос на притисок од воздух кон вода, почва, отпад, природни ресурси и земјиште. Овие влијанија треба да се оценат во СОЖС и, каде што е применливо, во последователните постапки на пониско ниво. Времетраењето на влијанијата во најголем дел е поврзано со периодот на спроведување на Програмата 2027-2037

	година, при што значителен дел од позитивните ефекти, особено намалувањето на емисиите, подобрувањето на квалитетот на воздухот и заштитата на здравјето и екосистемите, се очекува да имаат долгорочен карактер и по истекот на формалниот програмски период. Стратешката оцена ќе ги разгледа веројатноста, времетраењето, зачестеноста, реверзибилноста, просторниот обем и значајноста на директните, индиректните, секундарните и кумулативните влијанија на пакетот мерки. За поединечните плански и проектни активности што ќе произлезат од Програмата, деталните локациски и проектни влијанија дополнително ќе се оценуваат во соодветните постапки за стратегиска оцена, оцена на влијанието врз животната средина, оцена на прифатливост и/или дозволување, согласно важечкото законодавство.
Кумулативната природа на влијанијата врз животната средина и животот и здравјето на луѓето	Поради националниот и меѓусекторски карактер на Програмата се очекуваат значајни кумулативни позитивни ефекти од истовремено намалување на емисиите во греењето во домаќинствата, транспортот, индустријата, енергетиката и земјоделството. Истовремено, СОЖС треба да ја провери можноста за кумулативни или синергетски негативни ефекти од повеќе паралелни инвестиции и промени, како што се зголемена побарувачка за електрична енергија и материјали, создавање нови текови на отпад од заменета опрема и возила, локално зафаќање земјиште и влијанија врз водите и биодиверзитетот. Значајноста ќе зависи од изборот на технологии, локации и мерки за управување.
Прекугранична природа на влијанијата	Можноста за прекугранични влијанија е релевантна за овој плански документ, имајќи предвид дека атмосферските загадувачки материи се пренесуваат на големи растојанија и нивните ефекти не се ограничени со државните граници, поради што релевантноста, веројатноста и поврзани влијанија ќе бидат разгледани во СОЖС извештајот. Спроведувањето на мерките се очекува главно да има позитивни прекугранични ефекти преку намалување на емисиите од извори на територијата на Република Северна Македонија и со тоа намалување на националниот придонес кон прекуграничниот пренос на загадување. CHIMERE моделирањето што ја поддржува Програмата ги зема предвид и регионалните гранични услови и прекуграничниот придонес. Во рамките на СОЖС треба да се потврди дали некоја од предложените секторски мерки или идни инфраструктурни зафати може да создаде веројатни значајни негативни прекугранични влијанија; врз основа на природата на предложениот пакет

	мерки, такви влијанија не се очекуваат, но треба да бидат соодветно проверени.
Ризиците по животот и здравјето на луѓето и животната средина (пр. како резултат на несреќи)	Општо земено, спроведувањето на Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година се очекува да придонесе за намалување на ризиците по животот и здравјето на луѓето и по животната средина преку намалување на националните емисии на главните атмосферски загадувачи и последователно подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух. Одделни мерки можат да иницираат проекти или технологии со сопствени ризици од несреќи и хаварии, на пример инфраструктура за алтернативни горива и полнење, енергетски и индустриски модернизации и нови/заменети системи за греење. Овие ризици не се создаваат директно со Програмата, но треба да бидат земени предвид при изборот и дизајнот на мерките и да се оценат и управуваат во соодветните последователни постапки за планирање, оцена и дозволување.
Опсег и просторниот обем на влијанијата (географска област и големината на популацијата која ќе биде засегната)	Програмата се однесува на целата територија и практично на целокупното население на Република Северна Македонија. Просторната распределба на ефектите нема да биде еднаква: најголеми здравствени придобивки се очекуваат во густо населените урбани подрачја и жаришта со високи концентрации на $PM_{2.5}$, додека дел од мерките ќе имаат секторски или локализирани влијанија долж транспортните коридори, во индустриски и енергетски зони и во земјоделски региони со значајни емисии на NH_3. Посебно внимание треба да се посвети на чувствителните и социјално ранливите групи, вклучително домаќинствата погодени од трошоците на транзицијата.

Дел од потенцијалните економски и социјални влијанија што би ги предизвикал планскиот документ се следни:

Позитивни влијанија:

- Подобрување на јавното здравје: намалените емисии и подобрениот квалитет на воздухот се очекува да доведат до намалување на предвремената смртност и морбидитетот и до подобар квалитет на живот.
- Економски здравствени придобивки: стратешката анализа на трошоци и придобивки во Програмата укажува дека монетизираните здравствени придобивки од WAM1 пакетот значително ги надминуваат проценетите системски трошоци.
- Поттикнување на инвестиции и модернизација: мерките поддржуваат почисти технологии, енергетска ефикасност, обновување на возниот парк и јавниот транспорт, модернизација на индустриските и енергетските постројки и подобри земјоделски практики.

- Енергетски и климатски ко-придобивки: дел од мерките придонесуваат за намалување на употребата на фосилни горива, подобрување на енергетската сигурност и намалување на емисиите на стакленѝчки гасови.
- Институционално зајакнување и ЕУ интеграција: подобрување на инвентарите, проекциите, мониторингот, инспекцијата, меѓусекторската координација и системите за известување.

Негативни/преодни влијанија:

- Значителни инвестициски потреби: имплементацијата бара системски инвестиции од јавниот, општинскиот, операторскиот и приватниот сектор, особено во транспортот, индустријата/енергетиката и греењето во домаќинствата.
- Трошоци за усогласување: построгите барања за емисии, технички прегледи, обновување на возила, MCP/LCP усогласување и промени во земјоделските практики можат да создадат дополнителни CAPEX/OPEX трошоци за операторите, домаќинствата и земјоделците.
- Социјални и распределбени ризици: мерките за укинување на јагленот во домаќинствата, замена на уреди за греење и ограничување на високоемисиони возила можат непропорционално да влијаат врз ранливи и нископриходни групи доколку не се придружени со соодветна финансиска и социјална поддршка.

Посебни природни карактеристики или културно наследство	Република Северна Македонија располага со значајно природно и културно наследство, кое претставува важен ресурс и треба да биде земено предвид при планирањето и спроведувањето на сите активности што ќе произлезат од Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година. Иако Програмата не предвидува конкретни инфраструктурни зафати или утврдување на локации за градба, нејзината имплементација треба да биде усогласена со националните политики и законската регулатива за заштита на природата, биолошката разновидност и културното наследство. При подготовката на поединечните плански, програмски и проектни документации што ќе произлезат од спроведувањето на Програмата, треба да се анализираат потенцијалните влијанија врз заштитените подрачја, еколошките мрежи, природните вредности и недвижното културно наследство и да се применат соодветни мерки за избегнување и заштита. Идните проекти со потенцијално значајни влијанија ќе бидат предмет на соодветните постапки за оцена на влијанијата врз животната средина, стратегиска оцена и/или оцена на прифатливоста, каде што ќе се дефинираат конкретни мерки за избегнување, намалување или отстранување на негативните влијанија.
Надминувања на стандардите за квалитет на животната средина	Програмата е насочена кон намалување на националните емисии на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ и кон постигнување на предложените индикативни ERCs. WEM проекциите покажуваат дека без дополнителни мерки

или граничните вредности	предложените цели за 2030 година не би биле исполнети за сите загадувачи, додека избраното WAM/WAM1 сценарио обезбедува патека за нивно постигнување. Намалувањето на емисиите истовремено треба да придонесе за намалување на концентрациите и изложеноста во подрачјата со проблеми со квалитетот на амбиентниот воздух. При спроведувањето на поединечните мерки мора да се земе предвид постојната состојба на сите медиуми на животната средина и да се избегне создавање нови локални надминувања, дополнителни оптоварувања или пренос на загадувањето кон други медиуми.
Интензивна употреба на земјиштето	Програмата не определува конкретна пренамена на земјиште или локации за градба. Сепак, дел од мерките може индиректно да предизвикаат потреба од земјиште за нова или модернизирана енергетска, транспортна, грејна или друга инфраструктура. Поради тоа, СОЖС треба да ги разгледа можните просторни импликации и да утврди критериуми за избегнување на вредно земјоделско земјиште, заштитени и чувствителни подрачја и други конфликтни намени. Доколку во рамките на имплементацијата на Програмата произлезат поединечни инфраструктурни или технички проекти, нивното планирање и реализација ќе се вршат согласно важечката просторно-планска документација и законската регулатива, при што ќе се анализираат влијанијата врз користењето на земјиштето и ќе се предвидат соодветни мерки за нивно минимизирање.
Влијанијата врз областите или пејзажите што имаат признати статус на национални или меѓународни заштитени подрачја.	Основниот ефект од намалувањето на атмосферското загадување врз заштитените подрачја, природните живеалишта и биолошката разновидност се очекува да биде позитивен, особено преку намалување на азотната и сулфурната депозиција, ацидификацијата и еутрофикацијата. Сепак, бидејќи дел од мерките може да резултираат со инфраструктурни или просторни зафати, не може однапред да се исклучат локализирани негативни влијанија врз заштитени подрачја, еколошки коридори, живеалишта и видови; тие треба да се избегнат преку стратегиски локациски критериуми и, каде што е применливо, преку оцена на прифатливоста и последователните постапки. Доколку во рамките на спроведувањето на Програмата произлезат плански или проектни активности со просторна компонента, нивното влијание врз национално и меѓународно заштитените подрачја ќе биде предмет на анализа во рамките на соодветните постапки за стратегиска оцена, оцена на влијанието врз животната средина и, доколку е применливо, оцена на прифатливоста за еколошката мрежа.

Вредноста и ранливоста на областа која ќе биде засегната со донесување на планскиот документ:

Во рамките на СОЖС треба да се идентификуваат и, каде што е можно, просторизираат значајните и чувствителните рецептори и области кои можат да бидат засегнати од спроведувањето на мерките: населени места со висока изложеност на загадување, здравствени и образовни објекти, заштитени подрачја и еколошки мрежи, чувствителни живеалишта, водни тела и заштитни зони, земјоделски подрачја, културно наследство и други подрачја со висока еколошка или општествена вредност. Ова треба да овозможи рано избегнување на несоодветни локации и дефинирање критериуми за последователното планирање и проектирање.

Објаснете го степенот до кој планскиот документ поставува рамка за спроведување на проекти и други активности, во однос на локацијата, природата, големината и условите за работа или според одредувањето на ресурсите:

Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година поставува национална рамка за избор, приоритизација, финансирање, спроведување и следење на политики и мерки за намалување на емисиите. Иако Програмата не утврдува конкретни локации и технички параметри на поединечни проекти, таа влијае врз природата, временската динамика и распределбата на идните регулаторни активности и инвестиции и затоа има значајна улога во поставувањето рамка за одлуки на пониско ниво.

Емисионите проекции се развиени преку сценарио со постојни мерки (WEM) и сценарио со дополнителни мерки (WAM/WAM1), при што избраниот WAM пакет опфаќа: забрзана замена на неефикасни уреди за греење на цврсти горива и укинување на јагленот во домаќинствата; обновување и контрола на возниот парк, јавниот транспорт, електричните возила, ниско- и нулта-емисионите зони и инфраструктурата за алтернативни горива; спроведување на барањата за големи и средни согорувачки постројки и контрола на индустриската употреба на растворувачи; нискоемисиони земјоделски техники и мерки за намалување на NH_3; како и поддржувачки мерки за мониторинг, моделирање, инвентари, инспекција, институционален капацитет и јавна свест.

СОЖС треба да обезбеди стратегиски критериуми, услови и мерки што ќе се пренесат во последователното планирање и проектирање, покрај примената на законските процедури за просторно планирање, оцена на влијанието врз животната средина, дозволување, индустриски емисии и заштита на природата.

Објаснете ја околината во близина на проектот односно активноста која се планира да се спроведе со планскиот документ од аспект на можни влијанија врз животната средина. (пр. планот предвидува изградба на резиденцијални објекти во близина на индустриска зона, објаснете дали индустриската зона ќе има влијание врз животната средина на планираните резиденцијални проекти):

Бидејќи Програмата е национална и не определува единечна проектна локација, релевантната „околина“ ја опфаќа целата територија на Република Северна Македонија. За СОЖС се особено важни урбаните центри со високи концентрации на $PM_{2.5}$, главните транспортни коридори со високи емисии на NO_X, подрачјата со значајни индустриски и енергетски извори, земјоделските региони со значајни емисии на NH_3, како и заштитените и чувствителните природни подрачја и водните тела. Просторната распределба на позитивните и потенцијалните негативни ефекти треба да се земе предвид при оценувањето и при дефинирањето на условите за спроведување на мерките.

Објаснете ја важноста на планскиот документ за вклучување на аспектот на заштита на животната средина особено во поглед на промовирањето на одржливиот развој (да се наведе дали обемот на планскиот документ придонесува кон одржливоста и намалување на еколошките проблеми. Пр. еден инфраструктурен план може да има поголеми влијанија врз животната средина отколку некој образовен план на наставните планови).
Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година има значајна улога во интегрирањето на заштитата на животната средина во секторските политики и националното планирање. Програмата директно придонесува кон одржливиот развој преку намалување на емисиите на главните атмосферски загадувачи, подобрување на квалитетот на воздухот и здравјето, намалување на атмосферската депозиција, модернизација на технологиите, енергетска ефикасност, почисто греење, одржлив транспорт и подобри земјоделски практики. Клучните придобивки од спроведувањето на Програмата се: • намалување на националните емисии на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ и поддршка на долгорочното исполнување на предложените ERCs; • подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух и намалување на изложеноста на населението; • заштита на здравјето на населението и намалување на здравствените и економските последици од загадувањето; • намалување на притисокот врз екосистемите, почвите, водите и биолошката разновидност преку намалена атмосферска депозиција; • унапредување на енергетската ефикасност, почистите технологии и декарбонизацијата на енергетскиот систем; • поддршка на одржлив транспорт, обновување на возниот парк и развој на нискоемисиона мобилност; • намалување на емисиите на амонијак преку подобрени земјоделски практики; • зајакнување на мониторингот, инвентарите и проекциите, MRV, инспекцискиот надзор и меѓуинституционалната координација; • прогресивно усогласување со законодавството на Европската Унија и подобра кохерентност со климатските, енергетските, транспортните, индустриските и земјоделските политики. И покрај изразениот позитивен потенцијал, СОЖС треба да обезбеди мерките да не создадат значајни негативни ефекти во други медиуми или сектори, особено преку пренос на загадувањето кон вода, почва и отпад, зголемена побарувачка за материјали и енергија, зафаќање на земјиште или влијанија врз биодиверзитетот. Треба да се применат принципите на превенција, претпазливост, „загадувачот плаќа“, ресурсна ефикасност и праведна транзиција.
Кои еколошки проблеми се релевантни за планскиот документ. Опишете зошто истите се релевантни и опишете ја нивната природа и сериозност (објаснете ги проблемите кои спроведувањето на планскиот документ може да ги предизвика или да доведе до нивно зголемување, проблемите кои може да го забават неговото спроведување, како и проблеми кои спроведувањето на планскиот документ може да ги реши или намали).
Главните еколошки и здравствени проблеми релевантни за Програмата се високите национални емисии и придонесот на клучните сектори кон загадувањето на воздухот. Во 2023 година, главните извори на NO_x се патниот транспорт и производството на

електрична и топлинска енергија; SO_2 е доминантно поврзан со производството на електрична и топлинска енергија; $PM_{2.5}$ во најголем дел потекнува од стационарното согорување во домаќинствата, со значаен придонес и од енергетскиот сектор; NH_3 е првенствено поврзан со земјоделството; а NMVOC со согорувањето во домаќинствата, употребата на растворувачи/премази и други секторски извори.

Овие емисии придонесуваат кон концентрациите на $PM_{2.5}$, PM_{10}, NO_2, озон и други загадувачки супстанции, здравствените ризици и атмосферската депозиција што влијае врз екосистемите. Без дополнителни мерки, WEM проекциите не обезбедуваат исполнување на сите предложени 2030 ERCs, што ја прави имплементацијата на дополнителниот WAM пакет суштинска за постигнување на целите.

Спроведувањето на Програмата е насочено кон намалување на постојните проблеми, но одделни мерки можат да создадат локални или секундарни притисоци ако не се соодветно планирани. Релевантни ризици се дополнителна потрошувачка на електрична енергија и материјали, создавање отпад од заменета опрема и возила, влијанија од нова транспортна/енергетска инфраструктура, промени во употребата на горива и можен пренос на загадувањето кон води и почва. СОЖС треба да ги разгледа алтернативите и да утврди мерки за избегнување и ублажување на овие ризици.

Имплементацијата може да биде ограничена од достапноста на финансии, капацитетите на институциите и општините, квалитетот на податоците, инспекцискиот и регулаторниот капацитет, достапноста и прифатливоста на почистите технологии, како и од потребата за силна меѓусекторска координација и социјално праведни механизми за поддршка.

Објаснете како планскиот документ што е предмет на разгледување е поврзан со друг/и плански документ/и во хиерархијата на планирање. Наведете го називот на тој/тие плански документ/и и наведете ги клучните влијанија на тие плански документи врз животната средина. Определете ги разликите во клучните одлуки што се носат со предметниот плански документ и другите плански документи кои биле или ќе бидат предмет на оцена.

Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година е национален стратешки документ за контрола и намалување на емисиите на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$. Таа е подготвена во рамките на прогресивното усогласување со Директивата (ЕУ) 2016/2284 и е тесно поврзана со националните политики што ги определуваат активностите, горивата, технологиите и инвестициите во клучните емисиони сектори.

Најдиректна е врската со Националниот план за заштита на амбиентниот воздух 2027-2031. Двата документи се комплементарни, но имаат различен примарен предмет: NAPCP ја утврдува националната емисиона патека и политики и мерки за исполнување на ERCs согласно NEC Directive, додека Националниот план за заштита на амбиентниот воздух е насочен кон концентрациите, зоните/агломерациите, изложеноста на населението и постигнувањето на целите за квалитет на амбиентниот воздух согласно Директивата (ЕУ) 2024/2881.

Клучни национални планови, стратегии и рамки со кои Програмата треба да биде кохерентна се:

- Национален план за заштита на воздухот,
- Ажуриран Интегриран национален план за енергија и клима (NECP);
- Стратегија за развој на енергетиката на Република Северна Македонија до 2040 година;

- Долгорочна стратегија за климатска акција до 2050 година и нејзиниот Акциски план, како и Национално определениот придонес (NDC);
- Национална транспортна стратегија 2018-2030;
- Стратегија за земјоделство и рурален развој 2021-2027 и релевантните програми за земјоделство и рурален развој;
- Индустриска политика и Националната рамка за индустриска политика и конкурентност, вклучително Стратегијата за паметна специјализација 2024-2027;
- Национална стратегија и планови за управување со отпад;
- Трет Национален еколошки акциски план (НЕАП III);
- Национален акциски план за спроведување на Зелената агенда;
- Националната правна и планска рамка за спроведување на Нитратната директива, вклучително Законот за води и плановите за управување со речни сливови;
- Националната правна рамка за контрола на индустриските емисии и интегрирано дозволување, вклучително примената на BAT и барањата за големи и средни согорувачки постројки;
- Национална стратегија за одржлив развој 2009-2030;
- Национална развојна стратегија 2024-2044;
- Планска програма за почист воздух 2024-2030 и релевантните локални планови и краткорочни акциски планови за квалитет на воздухот.

Поврзаноста е двонасочна. Енергетските, транспортните, индустриските, земјоделските, климатските и развојните документи ги определуваат дел од клучните претпоставки за активност, горива, технологии и инвестиции што се користат во емисионите проекции на NAPCP. Наспроти тоа, Програмата додава специфична национална емисиона перспектива: индикативни ERCs, WEM/WAM сценарија, приоритизација на мерки според нивниот придонес кон намалување на емисиите и MRV/известување. При спроведувањето треба да се обезбеди конзистентност на сценаријата, роковите, индикаторите и финансирањето и да се избегне двојно сметање, дуплирање или конфликт меѓу секторските мерки.

Доколку потенцијалните влијанија на клучните одлуки во планскиот документ веќе биле предмет на оцена или веќе биле разгледани во други плански документи во некоја поранешна фаза, резимирајте ги главните заклучоци на таа оцена и како тие заклучоци се користени во процесот на одлучување. Опишете дали претходно спроведената оценка е направена согласно најновите сознанија за влијанијата врз животната средина со цел да може истата да се користи во процесот на усвојување на постоечкиот плански документ.

Дел од клучните секторски политики и мерки што се вклучуваат или надградуваат со Програмата веќе биле разгледувани во други национални плански документи и нивните стратешки оценки, особено во рамките на енергетските, климатските, транспортните, земјоделските и планските документи. Во текот на оваа СОЖС треба да се користат релевантните базни податоци, идентификуваните чувствителни рецептори, разгледаните алтернативи, мерките за избегнување и ублажување и индикаторите за мониторинг од тие оценки, само доколку се сè уште актуелни и применливи.

Претходните оценки не ја заменуваат оваа СОЖС, бидејќи NAPCP интегрира сопствени индикативни национални ERCs, емисиони проекции, WEM/WAM сценарија и специфичен пакет на дополнителни политики и мерки со национален опфат. Заклучоците од тековната СОЖС треба да се интегрираат во конечната верзија на Програмата и во условите за нејзино спроведување.

Доколку потенцијалните влијанија од клучната одлука во овој плански документ ќе биде оценета во некоја подоцнежна фаза на планирање на пониско ниво, наведете како ќе обезбедите влијанијата што се утврдени во оваа фаза на донесување на планскиот документ да се земат во предвид при носењето на одлуката во подоцнежната фаза (пр. се спроведува стратегиска оцена на урбанистички план во кој се предвидува изградба на објект кој подлежи на постапка на оцена на влијанието врз животната средина).
Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година воспоставува стратешка рамка за политики, мерки, регулаторни активности и инвестиции што можат да се разработат преку последователни планови, програми, финансиски шеми, тендерски/инвестициски програми и конкретни проекти. За да се обезбеди соодветно „tiering“, конечната верзија на Програмата треба да ги вгради релевантните СОЖС услови, локациски и технолошки критериуми, мерки за избегнување и ублажување и индикатори за мониторинг што треба да се пренесат кон одлуките на пониско ниво. Зависно од природата и обемот на последователните активности, ќе се применуваат постапки за стратегиска оцена на животната средина, оцена на влијанието врз животната средина, оцена на прифатливоста за еколошката мрежа, елаборати, интегрирани еколошки дозволи и други релевантни постапки. Во нив ќе се оценуваат локациските и проектните влијанија врз воздухот, климата, водите, почвата и земјиштето, биолошката разновидност, природното и културното наследство, бучавата, отпадот и ресурсите, материјалните добра, населението и здравјето, вклучително кумулативни влијанија и ризици од несреќи. Заклучоците и препораките од СОЖС треба да бидат интегрирани во конечната Програма и во критериумите за избор, приоритизација, финансирање и спроведување на мерките. Нивното спроведување треба да се следи преку системот за мониторинг, известување и верификација на NAPCP, со цел стратешките услови да се применуваат и во последователните одлуки на пониско ниво.

ИЗЈАВА	**Изјавуваме дека податоците дадени во овој формулар се точни, вистинити и комплетни.**
Функција, име и презиме и потпис на лицето кој го носи планскиот документ во име на органот	**Заменик Министер за животна средина и просторно планирање, Ане Лашкоска**
Датум **Место**	24.08. 2026 год. Скопје

Прилог 1 Цели на планскиот документ „Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година“

Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот во Република Северна Македонија за период 2027-2037 година ја утврдува националната патека за прогресивно намалување на емисиите на петте загадувачки супстанции опфатени со Директивата (ЕУ) 2016/2284 и за спроведување на избраните политики и мерки.

1) Да се дефинираат индикативни национални обврски за намалување на емисиите (ERCs) за SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$ и да се обезбеди веродостојна патека за нивно постигнување;
2) Да се обезбеди прогресивно усогласување со Директивата (ЕУ) 2016/2284 и со заедничкиот формат за NAPCP утврден со Одлуката за спроведување (ЕУ) 2018/1522;
3) Да се изберат и спроведат ефективни политики и мерки во енергетиката и индустријата, греењето во домаќинствата, транспортот и земјоделството, поддржани со соодветни институционални, финансиски, мониторинг и MRV аранжмани.

Клучни квантитативни насоки:

a) За периодот 2020-2029 се предлагаат индикативни ERCs во однос на 2005 година: NO_x -20%, SO_2 -30%, NMVOC -16%, NH_3 -9% и $PM_{2.5}$ -53%;
b) Од 2030 година натаму се предлагаат индикативни ERCs во однос на 2005 година: NO_x -37%, SO_2 -94%, NMVOC -32%, NH_3 -32% и $PM_{2.5}$ -69%.

Цел / насока	**Содржина**
Општа цел	Да се воспостави национална, кохерентна и спроведлива патека за намалување на емисиите на SO_2, NO_x, NMVOC, NH_3 и $PM_{2.5}$, со цел прогресивно усогласување со Директивата (ЕУ) 2016/2284, подобрување на квалитетот на воздухот и заштита на здравјето и екосистемите.
Индикативни ERCs 2020-2029	Намалување во однос на 2005 година: NO_x 20%, SO_2 30%, NMVOC 16%, NH_3 9% и $PM_{2.5}$ 53%.
Индикативни ERCs од 2030 година	Намалување во однос на 2005 година: NO_x 37%, SO_2 94%, NMVOC 32%, NH_3 32% и $PM_{2.5}$ 69%.
Сценарио и имплементациска патека	WEM се користи како референтна патека со постојни мерки; избраното WAM/WAM1 сценарио додава мерки потребни за постигнување на предложените ERCs и

Цел / насока	Содржина
	обезбедува основа за имплементација, мониторинг и ревизија.
Греење во домаќинствата	Забрзана замена на неефикасните уреди за греење на цврсти горива, приоритет на жариште и ранливи домаќинства и постепено укинување на употребата на јаглен во домаќинствата, со целосно укинување од 2030 година.
Транспорт	Пакет мерки за повлекување на старите Euro 0-4/IV возила, заострување на увозните стандарди, scrappage, засилен технички преглед и контрола на емисиите, електрификација на јавните флоти, обновување на јавниот транспорт, EV поддршка, ниско-/нулта-емисиони зони, активна мобилност и инфраструктура за алтернативни горива.
Индустрија и енергетика	Спроведување на барањата за индустриски емисии кај големите согорувачки постројки (IE-01), регистрација, дозволување и ELV enforcement за средните согорувачки постројки (IE-02) и построга контрола на индустриската употреба на растворувачи (IE-03).
Земјоделство	Нискоемисиони техники за примена на течен арски отпад од свињарство (AG-01), замена на дел од уреата со понискоемисиони минерални ѓубрива (AG-02) и делумна забрана/ограничување на палењето земјоделски остатоци на отворено (AG-03).
Поддржувачки мерки и управување	Зајакнување на инвентарите и проекциите, мониторингот и лабораториските капацитети, MRV, инспекцијата и спроведувањето, институционалната и административната координација, истражувањето, јавната свест, stakeholder engagement, финансирањето и периодичниот преглед на Програмата.

Извор: Draft National Air Pollution Control Programme for the Republic of North Macedonia for the period 2027/2037, 21 August 2026.